

Joseba Sarrionandia

Hamabi poema

BARBARA PREGELJ

Dvanajst pesmi

KARINA MISHCHENKOVA

Двенадцать
стихотворений

LAURA LIUBINAVIČIŪTĖ

Dvylika eilėraščių

DESERRIA ITZULTZEN

DSS2016.EU

EIZIE
euskal itzulpena, zuzentzea eta
interpretazioa

**etxe
pare**
EUSKARAREN
INSTITUTUA
BASQUE INSTITUTE

Joseba Sarrionandia

Hamabi poema

Dvanajst pesmi

Двенадцать стихотворений

Dvylika eilëraščiu

© Joseba Sarrionandiak, testuena

© Itzultzaileek, itzulpenena

Diseinua eta maketa: Jose Luis Agote

ISBN: 978-84-617-6543-0

Argitaratzailea:

EIZIE

Zemoria, 25

20013 Donostia

www.eizie.eus

Aurkezpena

*Deserria itzultzen** izeneko itzulpen mintegiak emandako fruituen uzta duzu hau, irakurle (Idazleak itzultzaileen lantegian – 2016). Hemen bildu ditugu bost literatur itzultzailek —Itzultzaile Berriak taldekoek— 2016ko udaberrian zehar ondu eta mintegiaren hiru egunetan findu zituzten itzulpenak. Horrenbestez, Joseba Sarrionandiaren hamabi poema besterrirantz abiatu dira, itsasora botatako botila mezudunen tankeran, beste hizkuntza batzuen doinuak hartuta (esloveniera, errusiera, eta lituaniera). Enbaxadore finen eskutik itsasoratu baitira, ziur gaude mezu-hartzaile ugari kausituko dituztela iparraldeko portu horietan, eta oraindik sumatzen ez ditugun oihartzunak eragingo.

Irits daitezela zugana ere, irakurle, eta urrun eraman zaitzatela.

Edo gugana ekarri.

Itziar Otegi, mintegiaren koordinatzailea
Donostia, 2016ko udazkena

Uvod

Ta knjižica prinaša rezultate delavnice literarnega prevajanja *Prevajanje izgnanstva*,* na kateri so sodelovale tri pre-

* Informazio gehiago mintegiari buruz (euskaraz, gaztelaniaz eta ingelesez): http://www.eizie.eus/Jarduerak/itzultzaile_berriak/lantegia

* Več informaciji o delavnici (v baskovščini, španščini in angleščini) na: http://www.eizie.eus/Jarduerak/itzultzaile_berriak/lantegia

vajalke iz projekta »Itzultzaile Berriak« (Nove prevajalke). Spomladi, v času svojega bivanja v Baskiji, so pripravile prve različice svojih prevodov in jih v začetku poletja v sodelovanju z avtorjem izpilile na prevajalski delavnici. Pred nami so zdaj sadovi njihovega dela: dvanajst pesmi v treh jezikih (slovenščini, ruščini in litvanščini).

Kot semena, kot sporočila v steklenici bodo preplule morje in prepričana sem, da bodo prispele v prave roke, saj so jih v morje vrgle roke odličnih odposlank.

Gotovo jih bo prineslo tudi v kakšno severno пристаниšče, a to bo le prvi postanek, kdo ve, kam vse jih bo še odneslo

Dragi bralec, draga bralka, želimo si, da bi tudi tebe ponela na nova ozemlja. Ali pa te vzpodbudila, da spoznaš našega.

Itziar Otegi, koordinatorka delavnice
Donostia-San Sebastián, jeseni 2016

Вступительное слово

Предлагаем вашему вниманию плод работы переводческого семинара *Переводя литературу изгнания**. В этот сборник вошли авторизированные переводы поэтических произведений, выполненные весной 2016 года тремя участниками программы *Новые переводчики* и получившие окончательное оформление при содействии автора в ходе трёх дней семинара. Итак, двенадцать стихотворений, отобранных самим автором, приобретаю звучание на трёх языках, начинают свой многоязычный путь по чужестранным

* Узнать больше о семинаре (на баскском, испанском и английском языках): http://www.eizie.eus/Jarduerak/itzultzaile_berriak/lanteria

морям наподобие послания в бутылке, отнесённым к словенским, русским и литовским берегам.

Пустить бутылку на воду мы доверили умелым посредникам, и от того мы спокойны, что в северных портах отыщется много получателей этого сообщения, быть может, их руки будут не последней инстанцией, до которой дойдёт послание, предсказывать мы не берёмся.

Надеемся, дорогой читатель, что наш сборник поможет тебе перенестись в дальние дали и, тем самым, приблизиться к нам.

Ициар Отеги, координатор семинара
Доноствия, осень 2016

Pristatymas

Šie tekstai - tai literatūriniai vertimai, ruošti seminarui „Versti egzilyje“*. Tekstai versti trijų literatūros vertėjų, dalyvavusių „Naujųjų vertėjų“ programoje, pradėtoje Baskų krašte, programai prasidėjus pavasarį ir galutinai nušlifuoti vertėjų dirbtuvėse, bendradarbiaujant su pačiu rašytoju, Joseba Sarrionandia. Štai taip, dvylika eilėraščių, atrinktų paties autoriaus, pradeda savo daugiakalbę kelionę per įvairias jūras, lyg žinutė butelyje, skambant trims melodijoms (slovėnų, rusų, lietuvių). Žinant, kad žinutės į jūras buvo pasiųstos puikų ambasadorių, jos neabejotinai atras savo skaitytojus kituose, šiauriniuose uostuose ir sukels nuostabius atgarsius. Tikimės, skaitytojai, kad atplauks ir pats

* Daugiau informacijos apie dirbtuves (ispanų, baskų bei anglų kalbomis): http://www.eizie.eus/Jarduerak/itzultzaile_berriak/lantegia

tave bei leis tau klajoti toliuose. O galbūt leis pažinti ir mus pačius.

Itziar Otegi, dirbtuvių koordinatore
Donostija,
2016 metų ruduo

AURKIBIDEA

Hamabi poema	9
JOSEBA SARRIONANDIA	
Dvanajst pesmi.....	31
BARBARA PREGELJ	
Двенадцать стихотворений.....	51
KARINA MISHCHENKOVA	
Dvylika eilëraščių	69
LAURA LIUBINAVIČIŪTĖ	

Hamabi poema

Joseba Sarrionandia

OROIMENeko PORTUA

Ipar aldeko portu zaharra
ekar dezagun kantara:
kale bustien sentimendua,
edalontzien ikara.

Marinelen hitz arrotzak, baina
ginebra onaren dirdira,
gau biluzia sartzen zitzaigun
begi zabalen ninira.

Gau erdiaren eremuetan
laban ahoak airera:
izar isilen argi azpian
odol beroa lurrera...

Txanpon berriez erosi eta
amodioen jokora:
ohe estutan etzaten ginen
itsas-lamien altzora.

Kanta lizunen alegrantzia,
akordeoien tristura.
Ez gara egundo, ai, itzuliko
oroimeneko portura!

AMODIO PROTOPOEMA

Amodio poemarik xamurrena
izkiriatu nahi nizuke
poeta erromantikoen xalotasun eta
erru gabeziarekin.

Zure zangoak luze-luzeak balira
eta ene zangoak zeureak bezain luzeak
mahaipean aurreratuko genituzke zangoak
zangalatrabatzero jolasteko.

Ene atzamarrak, zure larrua ukituz gero,
pospolo antzera izetikiko lirateke.
Mundua arrisku larrian jarriko genuke,
gure besarkadagatik ikaratzen

ez dakit zenbat Richter eskalan.
Erdu harresia aihen-belarrak lez eskalatuz,
erdu ontziaren kubiartara jauzten den
olatuaren gisan.

Erdu eremu lehorra hondatzera datorren
ekaitza bezala.
Erdu eta bihur ditzagun hitzak haragia.
Solda gaitzatela bata bestearen kontra.

Horrelako poema zoli bat egingen nizuke,
baina zer laburra den lirikarena.
Leioa zabaltzean, zeldara, zure orde
errealitatea sartzen zait, altzairuzko atzaparrekin,
garrasika.

HARRIAK ETA HERRIAK

Munduan bada bazter bat (ez genuen guk
sortu orduko hautatu)
gure herria erizten duguna. Eta mundu guzia da gurea
gure herria geurea bada.
Baina guk harri bustiak sartu genituen
gure boltsilo zulatueta.

Egin genuena ez zen beti izan
egin behar genuena,
hildakoak eta distantziak ugalduz
joan ziren
Gure herriaren sei mila halakoa den
mundu mugarriz pikatuan.

Mugetan, Henri Rousseau aduaneroak nondarrak garen
eta noruntz goazen galdetuez gero
gure harri bustiak erakusten dizkiogu,
ezen eta harriak ditugu:
'Harri hau, uharri hau ikusten duzu,
halakoa zen gure etxea...'

Inongo lur nehurtzaileak, ez den herrialdearen
kartografoak gara.
Egunak atzoz bete zaizkigu, geure oinen bila
gabiltza.
Gogoratzen duzu, galdu genuen aintzinako
sorterri hura?

Harriak ditugu baina ez dugu herririk.

Harriak ditugu
boltsilo zulatueta, eta ez dugu inon eraikiko
betirako etxerik.

Baina harriak ederragoak al dira ba
harresian?

GURE BEGIEK

Une charrette de Biscaye à deux bœufs et à deux
roues pleines qui tournent avec l'essieu et font un
bruit effroyable qu'on entend d'une lieu dans la
montagne.

VICTOR HUGO

Gure begiek ez dute malko isurtzeko gogorik
denik eta bizitza bakarra bizi dutelako. Entzun,
astiro doa denbora, idi gorrien gurdi hori.
Begira, erlojuetako orratzak unean-uneka herdoiltzen.
Zenbat gauza utzi dugun estrata bazterretan
edo laku urdinen hondoan, bizitza bakarrean,
eta zenbat aldiz galdu garen behelainotan
basoilar izateko ametsetan dabiltzan kurloiekin.
Gure desirak ez dira jada habia abandonatuak besterik
gure bihotzetan. Eguzkia gurpil ahula da.
Ez entzun, ez begiratu, ez pentsatu gehiago,
bizitza hau bakarra delako. Gal ez dadin, ibili ez
eta sentitu ere ez, harriak lez izan nahi genuke,
mendea eta segundoa gurutzatzen diren lekua,
lekua besterik ez izan, urrun deritzan aberrian.

Astun eta astiro helduko da materia birrinduz
zabor bilketako zerbitzuen kamioia.

ILUNTASUNA NEURTZEN

Argia amatatzen denean, ustekabeen,
ez dugu zer atxiki,
ez nora jo, ez zer egin, argi esateko:
ilunetan gaude.
Egoera tristea da, baina onuragarria ere bai
beharbada, zeozelan.
Iluntasuna mesedegarria da, inguruarekiko
normalean dugun konfiantza suspenditu
eta gure berezko bakardade eta babes gabezia
egiaztatzen digulako.
Argia amatatzen denean, ustekabeen esan dut,
zeren eta hori ustekabeen gertatzen da beti,
akzidente bat bezala, gure ahalmena zentral
hidroelektrikoen mendean dagoela,
gure borondatea posterik poste heltzen diren
kableetatik dilindan dabilela,
gure segurtasuna bonbillaren metalezko hari mehea
bezain larria dela ohartzen gara.
Eta bitartean ez garela ezer, ilunpetan
higatzen diren haur izuak besterik.
Argia amatatzen bada, zaila da aurretiaz hasitako
solasak jarraitzea.
Ilundu arren dena berdina da, eta antzera
geratu beharko litzateke.
Baina, zeu ere, argia amatatu denean isildu zara
edo gaia aldatu duzu,
eta armairutik ateratako kriseilu zaharrak
argia eman arte
begi bistakoa ezezaguna egin zaizu eta
haztamuka ibili zara...

Eskerrak ilunpeak ditugula, argirik oraindik
ez badugu.
Ilunetan bizitzen ikasi arte ez baitugu
argi bizitzen jakingo.

MARTIN LARRALDE

Larre berdeak, etxe zuri teila gorriak,
jendarme auto bat
bidean bildots artean pasatzen.
Etxe elizetan otoitzak,
betiko otoitzak neguko kearen antzera
leun igotzen.

Martin Larralde ez da sekula itzuli,
baina itzuli balitz
(arantzak barrurantz itzuliak lituzkeen
sagarroia bezala)...
Itzuli izan balitz, zer? Gaur igandea da,
larre berdeak,

etxe zuri teila gorriak, jendarme autoa bidean
Bayonne 17 panopetik.
Jendea familia erretratuetan bezala
larritasuneraino
perfumaturiko arima erakutsiz doa mezara.
Inork ere ez du

(dena ohitura, dena errua, dena barkamena)
oroimenaren
korapiloa deslotzen. Inork ere ez du
koblakaririk behar...
Martin Larralde honelako egun batez hil zen
galeretan,

begiak zabalik etzanda, agian, zerua
itsaso zikin bat dela esanez.

MUNDUA ZABALA ETA ARROTZA DA

El mundo es ancho y ajeno.

CIRO ALEGRIA

Ez dizuet esango zelan iritsi nintzen hiritik
lau edo bost ordutara
mendi bizkarrean egurrez eta hostoz eraikitako
eskola hartaraino.
Ailegatu nintzen eta, albotik pasatu behar nuen arren,
basoaren bestaldera bainindoan,
jakin minez gelditu nintzen ataurretik
ahots ozena entzuten:
‘Mundua zabala eta arrotza da’, zioen maisuak
liburu bat eskuetan zabalik.
Ate erdi irekitik ikusten nuen eskola-maisua
umeen artean zutik diktatzen:
‘Mundua zabala eta arrotza da’, esan zuen berriz,
eta umeak buruak makurtu eta
lapitzak paperaren kontra sakatuz hasi ziren
idazten: ‘M u n d u a...’
Maisuak silabak larriduraz iraunarazi zituen
gehitzeko ‘za-ba-la-e-ta...’
gero boza ezpainetan zintzilik eutsi ondoren
bukatzeko ‘...arrotza da’.
Umeen begi ilunei begira egon ondoren,
maisua,
isilalaldia eginda, kaligrafiaren garrantzia
azpimarratuz bezala erreplikatu zuen:
‘Mun-du-a-za-ba-la...’, eta hizkiak luzeagotuz:
‘e-ta-a-rro-tza-da’.

Orduan, pausa labur bat eginda, ozen berriro:
‘Mundua zabala eta...’,
eta ume guztiek, begiak paper lohietatik altxatuz,
oihuztatu zuten: ‘...arrotza da!’.

POESIA HILDA DAGO BAINA EZ NAIZ NI IZAN

Nire hatzen markak aurkituko dituzue beharbada
 gorpuaren gainean,
 ni badaezpada inguratu naiz, hilotza oraindik
 hil gabe zegoelakoan.
 Eskuak gainean harrapatu nauzue, baina
 berpizten entseatu naizelako.
 Ni heldu naizenerako ez zuen jada konorterik,
 azken hatsetan zegoen apika.

Poesia hilda dago, baina ez naiz ni izan.

Egia da batzuetan ene oinetara etortzen zela jolasten.
 Nik ez dut poeta izan nahi.
 Nork esan dizue ikusi ninduela? Ni paseatzen nenbilen
 hemendik zehar.
 Ez dakit nork hil duen, hurreratu naizenean
 jendez inguratuta zegoen, hilda.
 Poeta omen direnetako poetaren batek
 itoko zuen akaso.

Poesia hilda dago, baina ez naiz ni izan.

Zergatik hartzen nauzue preso? Ni ez naiz izan,
 eta ez zaizkit kartzelak gustatzen.
 Eta ekar itzazue egunkari batzuk gutxienez
 tapatzeko.
 Zelan ehortziko duzue, gainera. Poesia ez da
 gereziondo ataut horretan kabitzen!

*Poesia hilda dago baina ez naiz ni izan.
 Lelo lirelo bai lelo, lelo zarai leroba...*

GEREZIEN SASOIA IRITSI DA

Quand nous en serons au temps des cerises...

JEAN BAPTISTE CLÉMENT

Gerezien sasoia iritsi da, baina ez da gerezirik
inon ikusten.

Sasoia ailegatu da, maiatza eta uztaila bitartea da
gerezien sasoia,

martxoan eta apirilean loratzen baitira arbolak,
baina ez dago gerezirik.

Gerezi sasoian gaudenez gero ona litzateke
gereziren bat ikustea,

gerezi gozoak, edo gerezi garratzak behintzat.
Gerezi gozoak gorriak dira
eta garratzak horailak; gereziondo garratzak berandu
loratzen dira, gozoak goizago.

Baina gaur egun ez da ikusten gerezirik
ez gereziondorik.
Gereziondoari lur berezia komeni zaio
ondo hazteko,

ez dira edozein lurretan handituko, batez ere
gerezi gozoak.
Gerezi garratzak, gozoak baino aisago
garatzen dira,

lurrak baldintza egokiak ez dituenean ere
ematen da gerezi garratza.

Baina gaur egun ez da ikusten gerezi gozorik
ez gerezi garratzik.

Gereziondoa ipar haizeaz babesean landatzea da
aproposena.
Lurralde lehorrean ez da ondo haziko, giro
sikuko gerezia txikiegia izaten da.

Ez da ikusten gerezi handirik, ez gerezi txikirik.
Gereziondoak landatu beharko dira.
Eremu lau eta bailara zabaletan izotza oso
kaltegarria da.

Negu amaierako edo udaberriko izozteak dira
galgarrienak.
Uzta, urtean zehar egin duen eguraldiaren
araberakoa izaten da,

baina azkenera arte zaila izaten da jakitea
zelako gereziak bilduko diren.
Auskalo gereziondoak hazi eta loratuko diren.
Sasoiak helduko dira,

sasoiak heldu dira, baina igual ez dugu
gerezirik izanen.

HERRI PROIEKTUA

Arrotz jaio ginen geure herrian,
aditzik gabeko mintzairaz hazi ginen.
Honezkero ordua da euskal herria
bilatzeko,
hemen bertan edo haraindian, eta
zubipeko lozorrotik esnatzeko.

Euskal herria defendatuko dugu
uholdeen kontra,
lehortearen kontra eta adur
eskasiaren kontra.
Euskal herria alfabetatuko dugu
gramatika sortzaile

eta aldatzaileekin, eta ariketa
pornografikoekin.
Euskal herria gainpopulatuko dugu
Malthusen kalkuluen kontra,
euskaldunez, koreanoz, swahili beltzez
eta eskandinaviar blondez.

Gu denon herria laudatuko dugu
finezia idiotekin
eta gogorrezia argiekin, ederra,
penagarria
eta geurea delako. Eta finean
euskal herria,

San Agustinenak eta faltsua/egia
frogak pasa ondoren,
bene-benetako herri dadinean,
asmaketa ahaztuko dugu.
Estatu tekniko bat utzi eta ikurrinak
sukaldeko trapu bihurtuko ditugu,

gure herriak izatearenekin batera
ez izatearen abantailak izateko.

ROBERTO MUJICA

1958an jaio zen, Durangoko San Fausto auzoan. 1980an Estatu Batuetara joan zen, izeko amerikanoa zuelako Arizonan, Itziar, Parker herrian, Red Rock kanpineko harreran lanean. 1986an Mohaveko desertuan hasi zen lanean luthier edo gitarragile batekin, gitarra egin berriei tenprua edo errodateja ematen. Euskal Herrira itzuli gabe, luthier horren etxean bizi da oraindik, Sun Town herrixkan, Mohaveko desertuan, 11 orduz egunero gitarra egin berriak estreinatzen. Doinu instrumentalez aparte, abestiak ere asmatzen ditu batzuetan, luthier horrek BAT edo “Basque ancient tongue” deitzen duen hizkuntzan. Entzuten dion guzietan esaten dio, luthier horrek, ea BAT hori ona ote den gitarrak afinatzeko...

IBAIA

Ez da Danubio deitzen,
ez da Mississippia,
Ibaizabal deitzen da nire
sorterriko ibaia.
Ez da Danubioa,
ez da Ibai Horia,
erreka labur mehe
herdoil urez betea.
Han ibiltzen ginen, antzina,
hango Harripausuetan...

Ez da Danubio deitzen,
ez Nilo, ez Niagara,
Ibaizabal deitzen da nire
sorterriko ibaia.
Handik alde eginda,
zubirik zubi beti,
ez nuen uste berriz
topatuko nuenik.
Orain barruan sentitzen dut
Ibaizabaleko ur uherra.

Ez dakit zelan gertatu den
ura barrura sartzea.
Inoiz edan egingo nuen
Ibaizabalekoa.
Ez da Danubioa,
ez da Ganges saildua,
ume denboretako
gure erreka lohia.
Orain bihotzetik pasatzen zait
Ibaizabaleko ur uherra.

Ez da Danubio deitzen,
Ibaizabal da izena.
Handik urrun ibili arren,
barrura sartu zaidana.
Harrezkero zainetan
dabilkidan erreka,
neure benetako izenez
deitzen didan bakarra.
Ur zaharrez berritzen dit gogoa
Ibaizabaleko ur uherrak.

Dvanajst pesmi

Prevod Barbara Pregelj

DSS2016.EU

© Besedila: Joseba Sarrionandia

© Slovenskega prevoda: Barbara Pregelj

Oblikovanje in postavljanje: Jose Luis Agote

ISBN: 978-84-617-6543-0

Založil:

EIZIE

Zemoria, 25

20013 Donostia

www.eizie.eus

PRISTANIŠČE SPOMINA

V to pesem bi rad prinesel
staro pristanišče s severa:
občutje mokrih ulic,
trepet kozarcev.

Mornarji so govorili v tujih jezikih
in gin se je lepo svetil,
noč je drsela gola
v naše odprte zenice.

V praznini polnoči
se noži postavijo pokonci:
pod nemo svetlobo zvezd
na tleh še topla kri ...

Kupovali smo z novimi kovanci
in se igrali ljubezen:
spali smo na ozkih posteljah
in objemali morske lamije.

Veselje umazanih pesmi,
žalost na harmoniki.
Nikoli več se ne bomo vrnili
v pristanišče spomina!

LJUBEZENSKA PROTOPESEM

Napisati hočem najbolj
nežno pesem,
tako iskreno in nedolžno
kot romantični pesniki.

Če bi bile tvoje noge zelo dolge
in moje tako dolge kot tvoje,
bi napisal, da se pod mizo najine noge
podaljšujejo, ko jih prekrizava.

Če bi se moji prsti dotaknili tvoje kože,
bi se vneli kot vžigalice.
Ves svet bi spravila v nevarnost,
ko bi se od najinega objema stresel

ne vem kako močno po Rihterjevi lestvici.
Pridi in povzpni se po steni kot bršljan,
pridi kot val, ki pljuskne
na palubo.

Pridi kot nevihta, ki premaga
sušo v puščavi.
Pridi in besede bodo meso postale.
Naj naju zalotajo enega z drugim.

Napisal bi ti takšno pesem,
a je poezija preveč revna.
Ko odprem okno, v celico namesto tebe
prikriči resničnost s svojimi jeklenimi
kavlji.

KAMNI IN DEŽELE

Na tem svetu je kraj (nismo si ga
sam izbrali),
ki je naša dežela. In ves svet je naš,
če je ta dežela naša.
Toda mi dajemo v naše strgane žepe
mokre kamne.

Nismo vedno storili tega, kar bi
moral, i,
mrtveci in razdalje so se
namnožili
v svetu, šest tisočkrat večjem od našega sveta,
ki je prepleten z mejami.

Če nas na meji carinik Henri Rousseau
vpraša, od kje prihajamo,
mu pokažemo naše mokre kamne,
kajti kamne nosimo s sabo:
»Ta kamen, ta prodnik, ga vidiš?
Tak je, kot je bila naša hiša ...«

Geometri nikogaršne zemlje smo,
kartografi dežele, ki ne obstaja.
Današnji dnevi so polni včerajšnjih dni,
sledijo našim stopinjam.
Se spomniš, lahko v spomin priklješ
tisti daljni rojstni kraj?

Imamo kamne, nimamo pa domovine.
Kamne imamo
v luknjastih žepih in nikjer ne bomo zgradili
stalnega doma.
Mar so kamni lepši
v obzidju?

NAŠE OČI

Une charrette de Biscaye, à deux bœufs et à deux
roues pleines qui tournent avec l'essieu et font un
bruit effroyable qu'on entend d'une lieue dans la
montagne.

VICTOR HUGO

Naše oči nočejo več točiti solza,
kajti to življenje je edino, ki ga živijo. Poslušaj,
čas mineva počasi, voz z rdečkastimi voli.
Poglej, urni kazalci so vse bolj zarjaveli.
Koliko stvari smo v življenju pustili
ob robu poti ali na dnu sivega jezera
in kolikokrat smo se izgubili v megli
z vrabci, ki sanjajo, da bodo divji petelini.
Naše želje so le še zapuščena gnezda
v naših srcih. Sonce je šibko kolo.
Ne poslušaj, ne glej, ne razmišljaj preveč.
Kajti to življenje je edino. Da ga ne bi izgubili,
da ne bi odteklo in da ga ne bi čutili, bi bili radi kot kamen
na tem mestu, kjer se križata stoletje in trenutek,
le točka v tej domovini, ki se imenuje daleč.

SMETILOGIJA

To kar imenujemo veselje,
so le naključno izbrane smeti.

TEMNI HERAKLIT

Sedem smetnjakov ob robu ulice
 (sedem in sedem jih v vrsti stoji),
brez pokrova, z usti odprtimi za muhe,
 nenasitni trebuhi.
Moški in ženske iz te četrti pazljivo
 polnijo smetnjake.

Tukaj so ostanki naše materialne in
 ideološke sociologije,
skrivnostne smeti, ki prihajajo v plastičnih vrečkah,
 nihče ne ve, od kje in kdaj.
Poglej, kako se polnijo
 ta prazna telesa,

pa boš lahko sestavil žalostne zgodbe
 osebnih potreb državljanov.
V smeteh je vse: življenje
 in njegovi ostanki,
več podatkov o človeštvu, kot jih premore
 antropološki arhiv.

Tukaj so prazne steklenice, kuhana zelenjava
 in pločevina,
zarjavel saksofon, pretečena zdravila,
 mrtvi ptiči iz kletk,
plenice za enkratno uporabo, ki se bodo pod kupi smeti
 spremenile v eksplozivne pline.

Sedem smetnjakov ob robu ulice
(sedem in sedem jih v vrsti stoji).

Ugani sporočilo teh ust: utopili
se bomo v obilju in plodnosti.

Na tej strani sveta bomo hujšali,
da bi preživel,

medtem ko ljudi na drugi strani žrejo
lakota in muhe.

Poglej črnega mačka na smeteh, zdi se, da išče čevlje,
da bi se odpravil na pot.

Sedem nenasitnih smetnjakov ob robu ulice
(sedem in sedem jih v vrsti stoji),
je estetika prihodnosti, etika minulega,
poetika civilizacije.

Čakajo na rumene delavce s fosforescentnimi
škornji in naramnicami.

Na smetarski tovornjak, ki mora priti,
počasen in težak, da bi zmlél snov.

OCENJEVANJE TEME

Ko ugaša luč, nenadoma ni več ničesar,
na kar bi se lahko oprli,
kamor bi šli, kar bi počeli. Naj povem jasno:
tavamo v temi.
Položaj je žalosten, morda tudi
nekoliko koristen.
Koristen, ker pomete s pretiranim zaupanjem
v okolje, v katerem
sicer živimo in izpostavi našo naravno samoto
in izvorno izpostavljenost.
Ko se ugasne luč, nenadoma, pravim,
kajti vedno se to zgodi nepričakovano,
kot nesreča, se zavemo, da so naša sposobnost
in naša moč
odvisne od hidroelektrarn, da naša svobodna volja
visi na kablu, skače od stebra do stebra,
da je naša gotovost tako šibka kot
kovinska žička v žarnicah.
Da nismo drugega kot prestrašena
bitja v temi.
Ko luč ugasne, je težko
nadaljevati pogovor,
temi navkljub bi moralo biti vse enako,
nihče se ne bi smel prestrašiti,
pa se zgodi, da utihneš ali spremeniš
temo pogovora,
ko se luč ugasne in dokler ne začne brleti
stara petrolejka iz omare,
bo očitno postalo negotovo in boš tipal
kot kakšen slepec ...

Še dobro, da imamo vsaj mrak, če nimamo
dovolj luči.
Ne bomo znali zares živeti dokler ne bomo
spoznali življenja v temi.

MARTIN LARRALDE

Zeleni travniki, bele hiše z rdečimi strehami,
 policijsko vozilo
vozi sredi črede ovac.
 Molitve v hišah in cerkvah,
enake molitve kot vedno se dvigujejo
 kot dim pozimi.

Martin Larralde se ne bo več vrnil,
 a če bi se vrnil
(kot jež z bodicami, obrnjenimi
 navznoter ...)
Če bi se vrnil, kaj? Danes je nedelja,
 zeleni travniki,

bele hiše z rdečimi strehami, policijski avto pelje
 mimo napisa *Bayonne 17*.
Ljudje grejo k maši s prijaznimi dušami,
 balzamiranimi s trpljenjem,
kot bi pozirali za družinsko fotografijo.
 Nihče ne razplete

vozlov spomina (vse je navada,
 vse je greh,
vse je odveza). Nihče več ne
 potrebuje pevca ...
Martin Larralde je umrl na tak dan,
 na galeji,

legel je vznak in morda rekel, da nebo
 ni drugega kot umazano morje.

SVET JE ŠIROK IN TUJ

Svet je širok in tuj

CIRO ALEGRÍA

Ne bom povedal, kako sem prišel do
tiste šole iz lesa in blata
sredi gore, štiri ali pet ur
iz mesta.
Prispel sem in čeprav sem moral naprej
na drugo stran,
sem malo postal pred kolibo
in zaslišal glas:
»Svet je širok in tuj,« je rekel učitelj
z odprto knjigo v rokah.
Skozi priprta vrata sem ga videl stati
med učenci in narekovati:
»Svet je širok in tuj,« je vnovič rekel,
učenci pa so sklonili glave in
pritisnili svinčnike na papir ter
začeli pisati: »S v e t ...«
Učitelj je moral podaljševati glasove
ter dodal »je-ši-rok ...«,
potem pa zadržal glas na ustnicah
in sklenil: »in-tuj«.
Učitelj je v tišini opazoval temne
oči otrok,
potem pa, kot bi hotel poudariti
pomen napisanega ponovil:
»Svet-je-ši-rok ...« raztegnil je zloge
»in-tuj«. Nato je naredil
premor in vnovič glasno rekel:
»Svet je širok in« in vsi otroci, ki so dvignili oči
od popisanega lista, so zaklicali: »... in tuj!«

POEZIJA JE MRTVA, A NISEM BIL JAZ

Mogoče boste na truplu našli
moje prstne odtise,
približal sem se za vsak slučaj,
misleč, da še ni mrtva.
Presenetili ste me z roko na njenem trupu,
jaz pa sem jo le skušal oživiti.
Ko sem prišel, je bila pri zadnjih vzdihljajih,
komaj kaj sape ji je še ostalo.

Poezija je mrtva, a nisem bil jaz.

Res je, da se je včasih igrala ob mojih nogah.
A nisem hotel biti pesnik.
Kdo pravi, da me je videl? Jaz sem
šel le mimo.
Ne vem, kdo bi lahko bil. Ko sem prišel,
so jo že mrtvo obkrožali ljudje.
Gotovo jo je zadavil kdo, ki pravi,
da je pesnik.

Poezija je mrtva, a nisem bil jaz.

Zakaj ste me zaprli? Jaz nisem bil,
poleg tega pa ječe sovražim.
Prinesite stare časopise, bomo vsaj
malo pokrili njeno truplo.
In kako jo boste pokopali? Poezije ni
mogoče stlačiti v češnjevo rakev.

Poezija je mrtva, a nisem bil jaz.

Juhej, juhej, ne gremo še domov.

NAPOČIL JE ČAS ČEŠENJ

Napočil je čas češenj, a češenj
ni videti nikjer.
Res je napočil čas, med majem in julijem
je čas za češnje,

marca in aprila so drevesa
že cvetela, a češenj kar ni.
Ker je čas češenj, bi bilo dobro
videti kakšno

sladko češnjo ali vsaj grenko,
sladke češnje so rdeče,
grenke pa rumene; grenke češnje so cvetele
pozno, pozneje kot sladke.

A danes ni videti ne češenj,
ne češnjevih dreves.
Češnja potrebuje posebno zemljo,
da dobro raste,

ne rodi kjerkoli, še posebej ne
sladka češnja.
Grenke češnje rastejo lažje kot
sladke češnje,

grenke češnje lahko rodijo tudi na
nepravi zemlji.
Toda danes ni videti ne sladkih
ne grenkih češenj.

Češnje je najbolj posaditi v zavetrje
pred severnim vetrom.
V sušnih deželah ne raste dobro,
češnja je v sušnih deželah premajhna.

A ni videti ne velikih ne majhnih češenj.
Treba je posaditi češnjeva drevesa.
Hladni vetrovi so škodljivi na ravninah
in v izpostavljenih dolinah.

Najslabše pa so zmrzali ob koncu zime
in v začetku pomladi.
Letina je odvisna od vremena
skozi vse leto,

a je težko napovedati, kakšne češnje
bodo obrodile.
Kdo ve, ali bodo češnje zrasle in zacvetele!
Napočil bo čas,

je že napočil, a morda
češenj ne bo.

NACIONALNI PROJEKT

Rodili smo se kot tujci v lastni deželi,
zrasli z jezikom brez glagolov.
Čas je, da Baskijo poiščemo
tukaj ali tam,
zdi se, da spi pod mostom,
morda jo uspemo prebuditi.

Baskijo bomo ubranili pred
poplavami,
pred sušo in pomanjkanjem
prizadevanj.
Opisemenili jo bomo prek
generativne in transformativne

slovnice in pornografskega
urjenja.
V nasprotju z Malthusnovimi domnevami
bomo prenaselili Baskijo
z Baski, Korejci, črnici Svahili
in skandinavskimi svetlolaskami.

Našo deželo bomo hvalili z
neumnimi slabostmi
in bistrimi upornostmi, ker je čudovita,
obžalovanja vredna
in naša. In ko bo Baskija
končno prestala

skušnjave sv. Avguščina in preizkus
resnice/laži,

ko bo postala lastna dežela,
bomo iznajdbo pozabili.
Ohranili bomo le tehnično državo,
zastavo pa spremenili v kuhinjske krpe.

Tako bo naša dežela ob možnosti obstoja
imela tudi možnost neobstoja.

ROBERTO MUJICA

Se je rodil 1958 v četrti San Fausto v Durangu. Leta 1980 je odšel v Združene države na obisk k ameriški teti Itziar, ki je kot recepcionistka živila v Arizoni, v kampu Red Rock. Leta 1986 je Bob Mujica začel delati za luthierja, kjer je preizkušal nove kitare. Živi v luthierjevi hiši v Sun Townu, sredi puščave Mojave. Poleg igranja na instrument včasih poje pesmi v jeziku, ki ga luthier imenuje BAT, se pravi Basque ancient tongue. Luthier ga včasih vpraša, ali ni ta nenavadni BAT morda primernejši za uglaševanje kitar ...

REKA

Ni Donava
in ne Misisipi,
Ibaizabal je reka
dežele, kjer sem se rodil.
Ni Donava
in ne Rumena reka,
kratka in ozka rečica je,
rjasti tok. Tam smo se
nekoč igrali, na kamnitem
prehodu Harripausetan.

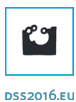
Ne imenuje se Donava,
ne Nil, ne Niagara,
Ibaizabal se imenuje reka
dežele, kjer sem se rodil.
Od tam sem odšel,
prečkal številne mostove,
nisem si mislil, da bi
reko lahko ponovno srečal.
Zdaj v sebi čutim
umazane vode Ibaizabala.

Ne vem, kako so
vstopile vame.
Morda sem nevede pil
tamkajšnjo vodo.
Ni Donava,
ne sveti Ganges,
je le brezskrbna rečica
našega otroštva.
Skozi srce mi tečejo
umazane vode Ibaizabala.

Ne imenuje se Donava,
Ibaizabal se imenuje reka.
Ta je vstopila vame,
čeprav sem bil daleč.
Reka, ki mi vse odtlej
teče po žilah,
edina, ki me kliče z
mojim pravim imenom.
Umazane vode Ibaizabala,
stare vode, ki mi dajejo smisel.

Двенадцать стихотворений

Перевод Марины Мищенковой

© Текст: Йосеба Саррионандиа

© Перевод на русский язык: Карина Мищенко

Макет и разработка оформления: Хосе Луис Аготе

ISBN: 978-84-617-6543-0

Издание:

EIZIE

Zemoria, 25

20013 Donostia

www.eizie.eus

ВОСПОМИНАНИЕ О ПОРТЕ

Я сложу песню о старом
северном порте
С его промокшими улицами
и звенящими стаканами.

Под гул голосов матросов
терпкий джин и нагая ночь
заливали до краёв
наши расширенные зрачки.

В полночной пустоши
лезвия мелькали в воздухе,
И в звёздном безмолвии
проливалась горячая кровь...

За звонкую монету
мы покупали любовь
и почивали на узких кроватях
в объятиях портовых русалок.

Сладостно-похотливые песни
и меланхоличный аккордеон.
Наш порт, памятное место,
куда я никогда не вернусь.

ЛЮБОВНАЯ ПРОТОЛИРИКА

Со всей непосредственностью
и невинностью поэта-романтика
Я посвятил бы тебе
самые прекрасные стихи.

Если бы наши ноги были
длинными-предлинными,
мы бы переплетали
их под столом.

Если бы мои пальцы касались твоей кожи,
они бы вспыхивали как спички.
Мы бы подвергли серьёзной опасности мир,
заставив его сотрясаться от наших объятий

в бог знает сколько баллов по шкале Рихтера.
Приди ко мне, как плющ, выющийся по стене,
Приди ко мне, как волна,
захлёстывающая палубу,

Приди ко мне, как буря,
наводняющая пересохшую пустыню.
Приди ко мне, и мы претворим слова в жизнь.
Меня мы переплавим в тебя, а тебя в меня.

Такими чувственными были бы мои стихи к тебе,
но поэзия всё же недостаточно выразительна.
Я открываю окно, а вместо тебя,
с рёвом стальными когтями
в комнату врывается явь.

КАМНИ И СТРАНЫ

Есть на земле край, который мы считаем своей страной.

Нам не выпало на долю родиться там,
но, если бы эта страна принадлежала нам,
то весь мир бы был нашим.

Нам же остаётся только набивать
дырявые карманы мокрыми камнями.

Мы не исполнили нашего извечного долга.

Смерти и расстояния преумножились
в этом мире,
который в шесть тысяч раз больше
нашей обкорнанной по границам страны.

Когда таможенник Анри Руссо спросит нас,
кто мы такие и куда держим путь,
мы предъявим ему наши мокрые камни,
которые всегда при нас:
«Видишь этот камень?! Этот камешек
и есть наш дом...»

Мы межевщики нигдешних участков,
картографы земель, которых нет.
Блуждая в поисках наших следов, мы заполняем
настоящее прошлым.
Помнишь ли ты утраченную нами
родину предков?

У нас есть камни, но у нас нет страны
Наши дырявые карманы
набиты камнями, но нигде нам из них
не построить дома на века.
А ведь камни всего прекраснее,
когда они в стене?..

НАШИ ГЛАЗА

Une charrette de Biscaye, à deux beufs
et à deux roues pleines qui tournent avec
l'essieu et font un bruit effroyable qu'on
entend d'une lieue dans la montagne.

VICTOR HUGO

Наши глаза не хотят проливать слёз,
потому что жизнь нам дана одна. Вслушайся,
как едет запряженная волами повозка. Вглядись,
как с каждой секундой ржавчина поедает стрелки часов.
Сколько всего в этой одной жизни мы оставили —
кто на обочине дороги, кто на глубине озера.
Сколько раз мы терялись во мгле,
где воробьи спят и видят, чтобы стать фазанами.
Наши мечты не что иное, как заброшенные гнёзда
в наших сердцах; солнце — хлипкое колесо.
Не слышать, не видеть, не думать,
потому что жизнь одна. Не трать её понапрасну,
воздержись от движений, от чувств.
Будь камнем в месте пересечения века и секунды,
будь точкой на родной земле, зовущейся далью.

ИЗМЕРЯЯ ТЕМНОТУ

Когда вдруг гаснет свет,
 нам не за что ухватиться,
некуда деться, нечего делать, словом,
 мы погружаемся в темноту.
Это грустное состояние, но иногда
 оно бывает полезно
в том смысле, что исчезает самоуверенность,
 которую мы обычно ощущаем в знакомой обстановке,
и обнаруживаются наше врождённое
 одиночество и незащищённость.
Когда вдруг гаснет свет, я делаю эту оговорку,
 потому что это всегда случается
неожиданно, как авария, мы осознаём, что
 наши возможности зависят от гидроэлектростанции,
 наши желания тянутся по проводам от столба к столбу,
 наша уверенность становится такой хрупкой,
 как вольфрамовая нить электрической лампочки.
И тогда в потёмках мы превращаемся
 в напуганных детей.
Если гаснет свет, то нам тяжело
 возобновить прерванную беседу.
Несмотря на темноту всё остаётся прежним,
 или, по крайней мере, должно оставаться таковым.
Но, когда гаснет свет, ты тоже замолкаешь
 или меняешь тему разговора,
И пока из шкафа не достанут и не запалят
 старую копилку,
очевидное будет казаться тебе неразличимым,
 и ты будешь передвигаться наощупь...
Хорошо, если, когда нет света, мы проводим время
 в потёмках.
Мы не научимся жить при свете, если не сможем жить
 в темноте.

МАРТИН ЛАРРАЛЬДЕ

Зелёные луга, белые дома, красные кровли.
Машина жандармерии
проезжает сквозь отару овец.
В церкви извечные молитвы
мерно возносятся к небесам,
как дым зимой.

Мартин Ларральде никогда не вернётся сюда,
но если бы он вернулся
(как ёж, свернувшийся иглами
вовнутрь)...
Если бы он вернулся, то что?
Сегодня воскресенье,

зелёные луга, белые дома, красные кровли.
Машина жандармерии
проезжает под аншлагом Байонна 17.
Люди чинно, как на семейном портрете,
шествуют на службу в церковь, выставляя напоказ
свои напомаженные души.

(Всё обыденно, всё грешно, всё прощено)
некому расплести узел памяти
Никому не нужен трубадур...
Мартин Ларральде умер
на галерах в такой же день,
как этот,

Быть может, умирая, он взвёл глаза вверх и изрёк,
что небо — это грязное море.

ДИКТАНТ

Мир большой и чужой.

СИРО АЛЕГРИЯ

Не буду утомлять вас рассказом, как я оказался
у стен крытой листвою
деревянной школы на вершине горы
в четырёх-пяти часах от города.
Хотя мне нужно было перебраться
на другую сторону горы,
из любопытства я задержался у порога и прислушался
к зычному голосу:
«Мир большой и чужой», — говорил учитель,
держа в руках раскрытую книгу.
В приоткрытую дверь я видел школьного учителя, который
стоял посреди класса и диктовал:
«Мир большой и чужой», — повторил он,
дети склонили головы над тетрадями и,
нажимая на карандаш, принялись писать:
«М-и-р».
Внушительно удлиняя слоги, учитель добавил:
«Б-о-ль-ш-о-й и...»,
немного погодя, попридержав срывавшееся с языка слово,
он заключил: «...чужой».
Заглянув в тёмные глаза детей, учитель
после минуты тишины,
обратил внимание на чистописание:
«М-и-р б-о-ль-ш-о-й...» —
диктовал он по буквам, — «и ч-у-ж-о-й.»
Тогда он выдержал паузу и повторил громко: «Мир большой...»
и дети, оторвав глаза от испещрённых
каракулями бумаг, выкрикнули:
«... и чужой!».

ПОЭЗИЯ МЕРТВА, НО Я ЕЁ НЕ УБИВАЛ

Допустим, вы нашли мои отпечатки пальцев
на трупе,
я подошёл, на всякий случай, проверить,
жива ли она ещё.
Вы меня застали над трупом, но я просто
пытался привести её в чувства.
Когда я пришёл, она уже была на
последнем издыхании.

Поэзия мертва, но я её не убивал.

Не скрою, иногда она юлила у меня под ногами.
Но я никогда не собирался быть поэтом.
Кто сказал, что видел меня за этим? Я просто проходил мимо.
Я не знаю, кто это мог быть,
когда я пришёл, она уже лежала
в окружении людей мертвая.
Вероятно, её задушил кто-то из тех,
кто называет себя поэтом.

Поэзия мертва, но я её не убивал.

За что меня арестовали? Я её не убивал,
к тому же я не выношу застенки.
Принесите старых газет, чтобы хоть как-то
прикрыть её труп.
Как вы собираетесь её хоронить? Поэзия
не влезет в ваш гроб из вишнёвого дерева!

Поэзия мертва, но я её не убивал.

Лело лирело лай лело, лело ларай лерола...

НАСТАЛО ВРЕМЯ ВИШЕН

Когда в садах настанет время вишен...

ЖАН-БАТИСТ КЛЕМАН

Уже настало время вишен, но вишен

нигде не видно.

Вот подошло их время, их сезон

с мая по июль.

В марте и апреле отцвели деревья,

но до сих пор вишен нет.

Коль скоро настало время вишен, хорошо бы увидеть

хоть одну сладкую

или, по крайней мере, кислую вишенку.

Сладкие вишни — красные,

кислые — жёлтые; кислые цветут поздно,

но ещё позднее расцветают сладкие.

Но теперь едва ли встретишь вишню или

вишнёвое дерево.

Чтобы хорошо расти, вишням нужна

особая земля,

сладкие вишни не будет плодоносить где попало.

Кислые вишни

менее прихотливы, даже в плохой почве

они дают урожай.

Но теперь нет ни сладких,

ни кислых вишен.

Лучше всего сажать вишни в месте, укрытом
от северных ветров.

В сухих странах они плохо растут, вишня,
выросшая в сухом регионе, мелкая.

Не видно ни больших, ни маленьких вишен.
Нужно насадить новые вишнёвые сады.
Холодные ветра очень пагубно сказываются
на равнинах и в долинах.

Поздние зимние и весенние заморозки
ещё тяжелее.
Урожай зависит от того, какая была погода
в течение года,

но сложно предсказать, какие вишни вызреют.
Кто знает,
вырастут ли, зацветут ли они.
Придёт время,

оно уже пришло, но всё равно,
вишен нет.

ПРОЕКТ ГОСУДАРСТВА

Мы родились чужаками в своей стране,
мы выросли на языке без глаголов.
Пора нам искать Страну Басков
здесь
или за её пределами, пора будить её,
спящую под мостом.

Мы защитим Страну Басков
от наводнений,
от засухи и от неопределённого
пути.
Мы ликвидируем безграмотность,
применяя

генеративные и трансформационные грамматики
и порнографические упражнения.
Мы перенаселим Страну Басков
вопреки положениям Мальтуса
о басках, корейцах, неграх сушили
и светлых скандинавах.

Мы превознесём нашу страну с её
глупой деликатностью
и упрямством, потому что прекрасна,
скорбна
и принадлежит нам. И, наконец,

претерпев испытания Святого Августина,
проверки правдой/неправдой,
она станет страной в полном смысле слова,
мы забудем все выдумки.

Оставим техническое государство, превратим
наши флаги в кухонные тряпки,

чтобы у Страны Басков наравне
с преимуществами существования
были преимущества несуществования.

РОБЕРТО МУХИКА

Родился в 1958 году в районе Сан Фаусто города Дуранго. В 1980 году он отправился в США к своей тёте Ициар, которая работала в приёмной кэмпинга Red Rock в штате Аризона. В 1986 году Боб Мухика начал работать у гитарного мастера настройщиком новых инструментов. В Страну Басков он так и не вернулся, он по-прежнему живёт в доме гитарного мастера в городке Сан Таун в пустыне Мохаве и по 11 часов в день настраивает гитары. Иногда он исполняет песни на родном языке, который его коллега называет ВАТ (Basque ancient tongue / Древний баскский язык). Гитарный мастер, бывает, интересуется, пригоден ли этот странный ВАТ для настройки гитар...

РЕКА

Её название не Дунай
и не Миссисипи,
Река моей родной стороны
зовётся Ибайсабаль.
Не Дунай
и не Хуанхэ,
короткий и узкий ручеёк,
налитый ржавым золотом.
Там мы играючи перепрыгивали
с камня на камень...

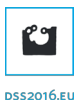
Её название не Дунай,
не Нил, не Ниагара.
Река моей родной стороны
зовётся Ибайсабаль.
Покинув тот край,
пройдя тысячи мостов,
я не думал, что вновь
встречу мою реку.
Сейчас я чувствую в себе
мутные воды Ибайсабала.

Я не знаю, как река
проникла, в меня,
наверное, я пил
её воды.
Это не Дунай
и не священный Ганг,
это грязная река
нашего детства,
и теперь моё сердце омывают
мутные воды Ибайсабаля.

Её название не Дунай,
она зовётся Ибайсабаль.
Река, которая так далеко,
плещется внутри меня.
Река, которая всегда текла
в моих венах.
Единственная река, которую
я звал этим именем.
Мутные старые воды Ибайсабаля
обновляют мою память.

Dvylika eilėraščių

Vertė Laura Liubinavičiūtė

DS52016.EU

© Originalūs eilėraščiai: Joseba Sarrionandia

© Vertimas į lietuvių kalbą: Laura Liubinavičiūtė

Dizainas ir maketavimas: Jose Luis Agote

ISBN: 978-84-617-6543-0

Leidėjas:

EIZIE

Zemoria, 25

20013 Donostia

www.eizie.eus

Šiaurės krašto uostas senas
atneša melodiją:
ir tas lietingų gatvių jausmas
virpa stikluose.

Jūreivių kalbos nors ir svetimos,
džinas suartina:
ir naktis nuoga prasmuko
į plačiai atmerktas akis.

Tamsioj nakties akys
peiliai raižo juodumą:
ramioj žvaigždžių šviesoje
kraujas žemėn liejasi.

Atsipirkome blizgančiom monetomis,
 lošdami iš meilės:
 siaurose lovose glaustėmės
 undinių glėbiuose.

Nešvankių dainių smagumas
akordeono gėloje:
Į atmenamą uostą jau,
deja, negrišiu aš!

MEILĒS PROTOPOEMA

Norēčiau parašyti švelniausią
meilės eilėraštį
su romantizmo poetų atvirumu
bei nekaltumu.

Jei tavo kojos būtų ilgų ilgiausios,
o ir mano būtų lygiai taip ilgos,
ištiestume kojas po stalu
ir jas narpliodami žaistume.

Jei mano pirštai liestų tavo odą,
užsiliepsnotų kaip degtukai jie.
Pasaulį savo apsikabinimais
drebėti priverstume

neišmatuojamai pagal Richterio skalę.
Ateik lipti sienomis kaip vijokliai,
ateik bangomis sudužti
į laivo denį.

Ateik kaip audra ateina permerkti
išdžiūvusios žemės.
Ateik ir paversime žodžius kūnu.
Lyg bandytume juos suvienyti.

Toks būtų mano liepsnojančias eilėraštis tau,
bet žodžiais to neišreikšti.
Atvėrus langą, vienutėn, tavo vieton
tikrovė geležinėm letenomis prasibrauna
riaumodama.

AKMENYS IR MIESTAI*

Pasaulyje yra kampas vienas (mes jo nesirinkome
prieš gimdami),
kurį savo šalim vadinam. Ir visas pasaulis yra mūsų
jei mūsų šalis yra mūsų.

Nevisada darėme tai, ką
turėjome daryti,
mirusieji ir atstumai tolo
daugindamiesi
šešiais tūkstančiai kartų didesnės už mūsų šalį
akmeninės sienos.

Pasieny, jeigu pareigūnas Henri Rousseau paklaus
iš kur mes ir kur traukiam,
mes jam ištiesim mūsų drėgnus akmenis,
o akmenų mes turim:
„Ar matai šitą akmenį, akmenėlį nuglūdintą,
tokie buvo mūsų namai...“

Iš niekur mes esam sociologai, iš neegzistuojančios
šalies kartograjai.
Mūsų nūdiena prisipildė vakar dienos, vaikštom,
ieškodami savo pėdų.
Ar pameni mūsų senovinę, gimtąją
šalį, kurią praradom?

* „Akmenys ir miestai“ pavadinimas originale „Harriak eta herriak“ neišverčiamas žodžių žaismas, aliuzija į Gabriel Aresti, baskų literatūros klasiko kūrinius „Harri eta herri“ („Akmuo ir šalis“, 1964), Euskal Harria („Baskų akmuo“, 1968) ir „Harrizko herri hau“ („Šita akmenis šalis“, 1971).

Turime akmenis, bet neturime šalies.
Turime akmenis
skylėtose kišenėse ir niekur pastatysime
namus, stovėsiančius amžinai.
Bet ar akmenys gražesni, įmūryti
sienose?

MŪSŲ AKYS

*Une charrette de Biscaye, à deux bœufs et à
deux roues pleines qui tournent avec l'essieu
et font un bruit effroyable qu'on entend d'une
lieue dans la montagne.*

VICTOR HUGO

Mūsų akys nebenori daugiau ašaroti,
nes gyvenimas vienintelis gyventinas. Klausyk,
laikas eina lėtai, nelyg raudonų plūdurių vežimas.
Žiūrėk, kaip rūdys padengia laikrodžio rodykles.
Kiek daug mes palikome šito vienatinio
gyvenimo pakelyje ar melkšvuose ežeruose,
ir kiek kartų pasimetėme rūkuose
su žvirbliais, svajojančiais skraidyti ereliais.
Mūsų troškimai jau tebėra tik apleisti mūsų
širdžių lizdai. Saulė subliuškęs ratas tėra.
Neklausyti, nežiūrėti, negalvoti daugiau,
nes gyvenimas vienatinis tėra. Kad nešvaistytume,
neiti ir netgi nejausti, būti nelyg akmenys,
kryžkelėj tarp amžiaus ir sekundės,
vieta kitaip nevadinama, kaip tolima tėvynė.

ŠIUKŠLIOLOGIJA

„Tai ką vadiname Kosmosu ne kas kita, kaip
atsitiktinai sukaupos šiukšlės.“

HERAKLITAS TAMSUSIS

Septyni šiukšlių konteineriai gatvės gale
(visi septyni vienoje eilėje)
be dangčių, mūsų debesims praviromis
ertmėmis.
To kvartalo moterys ir vyrai kruopščiai
pripildo visas talpas.

Tenai tūno mūsų materialios ir ideologinės
sociologijos padariniai,
paslaptingos liekanos, atsirandančios sunkiuose maišuose
nežinia nei iš kur, nei kada.
Žvelgiant į žiojinčias ertmes, kurios
prisipildo ir persipildo,

galima sukurti liūdną gyventojų intymių
reikmių istoriją.
Tose šiukšlinėse visko yra: gyvenimo būdai
ir jų liekanos.
Daugiau duomenų apie žmoniją nei
antropologijos archyvuose.

Tenai rasi tuščių butelių, daržovių liekanų
ir skardinių,
rūdyjantį saksofoną, nebegaliojančius vaistus,
narve mirusius paukščius,
po šiukšlių krūvomis smirstančius vaikų
vystyklus, virstančius bombomis.

Septyni šiukšlių konteineriai gatvės gale
(visi septyni vienoje eilėje)
Imink tų metalo burnų žinią: dosnoje
ir gausoje baigsime dienas,
privalėsime imtis dietos, norėdami išlikti
šioje pusėje,

kai kitoje pusėje, ryjami alkio bei
musių tveria.
Bežiūrint į juodą katiną virš šiukšlių,
priartėja senolis.
Senolis vargeta ieškosi batų
kelionei pradėti.

Septyni nepasotinami šiukšlių konteineriai gatvės gale
(visi septyni vienoje eilėje)
formuoja ateities estetiką, slinkties etiką,
civilizacijos poetiką,
belaukdami geltonųjų darbininkų saugo
fosforinius batus bei nėrinius.

Kantriai ir lėtai laukia atvažiuojant šiukšliavežio,
smulkinančio materiją.

STEBINT SUTEMAS

Kai šviesa netikėtai užgęsta
neturime už ko kabintis,
neturime, ko griebtis, ką veikti, tiesiai šviesiai:
sutemose esame.
Būvis liūdnas, bet gerbūvis taip pat
tikriausiai neišvengiamas.
Sutemos maloningosios, visa tiesiog tvyro
įprastai suturėtame pasitikėjime
ir mūsų tikrąją vienatvę, ir mūsų prieglobstį
tikrindamos.
Kai baigiasi šviesa, netikėtai, sakyčiau,
nes tai visuomet nutinka netikėtai,
lyg atsitiktinumas, mūsų visus sugebėjimus
priglobia hidroelektrinės jėgos,
ant kurių mūsų jėgos, pakabintos
nuo taško ant taško,
mūsų įsitikinimą tokie pat trapūs kaip ir
volframo elektros lemputės.
O tuo tarpu, mes niekas daugiau, kaip sutemose
pasimetę vaikai.
Baigiantis šviesai nelengva tęsti jau
pradėtą pokalbį.
Toj tamsoj viskas virsta vienodai, ar bent
viskas turėtų virsti vienodai.
Bet tu taip pat, kai šviesa baigiasi nutyli
arba pakeiti temą,
ir kol ta senoji šviesa nuo lentynos
neįsižiebia iš naujo,
akivaizdu, kad tu išvirtai į neatpažįstamą,
ir vaikštai apčiopomis...

Ir kad sutemoms dėkojant, dabar
 šviesą turėtume.
Ir kol neišmoksime gyventi sutemose
 nemokėsime turėti šviesos.

MARTINAS LARALDE

Žalios lankos, namai balti raudonais stogais,
žandarmerijos mašina,
traukianti pro avių bandas.
Namuose ir bažnyčiose
tos pačios maldos, kylančios lyg
žiemos dūmas.

Martinas Laralde niekad nesugrįžo,
bet jei būtų grįžęs
(kaip ežys, įtraukęs spygliukus
giliai vidun)...
Jeigu būtų grįžęs, tuomet kas? Šiandien sekmadienis -
žalios lankos,

namai balti raudonais stogais, žandarmerijos mašina
pravažiuoja užrašą *Bayonne 17*.
Žmonės rodosi mišiose, kaip balzamuotos
saldžios sielos,
lyg pozuotų šeimyninei nuotraukai.
Niekas nesitaiko

(visa įprotis, visa nuodėmė, visa atleidimas)
įpročio
mazgų atlaisvinti. Niekam nereikalingas
giesmininkas...
Martinas Laralde mirė vieną iš tokių dienų
galerose,

plačiai atmerktomis akimis, tysodamas dangų
lygino su purvina jūra.

PASAULIS PLATUS IR SVETIMAS YRA

„El mundo es ancho y ajeno.“

CIRO ALEGRIA

Nepasakosiu jums kaip keliavau link kaimo
 keturias ar penkias valandas,
 per patį slėnį, link iš medžių ir lapų rėstos,
 mažos mokyklos.
 Atkakau, nors turėjau keliauti toliau,
 kito kalno papėdėn,
 sustojau, kamuojamas žingeidumo,
 ir skambų balsą išgirdau:
 „Pasaulis platus ir svetimas yra“, – mokytojas
 ištarė atverdamas knygą.
 Pro pusiau praviras duris, mačiau jį stovintį
 tiesų tarpe vaikų ir diktuojantį:
 „Pasaulis platus ir svetimas yra“ – pakartojo,
 o vaikai galvas nuleidę,
 popierių pieštukais stipriai brėždami ėmė
 rašyti: „Pasaulis...“
 Mokytojas skiemenis bauginančiai dėliodamas
 tęsė: „pla-tus-ir...“
 toliau leisdamas skiemenims slysti nuo lūpų,
 užbaigė „...svetimas yra“.
 Suturėdamas aplink jį smingančius vaikų žvilgsnius
 mokytojas,
 spengiančioje tyloje, lyg pabrėždamas kaligrafijos
 svarbą, pakartojo:
 „Pa-sau-lis-pla-tus“, tęsdamas žodžius:
 „ir-sve-ti-mas-y-ra“.

Galiausiai, padaręs trumpą pauzę, skambiai ištare:

„Pasaulis platus ir...“,

o visi vaikai, pakėlę akis nuo popieriaus,
sušuko: „...svetimas yra!“.

POEZIJA MIRĖ, BET TAI NE MANO KALTĖ

Mano pirštų atspaudus rasite ant
lavono,
buvau priėjęs dėl viso pikto, jei kartais
dar nemirus būtų.
Mano delnus sugriebė, bet aš tik
atgaivinti bandžiau.
Kai atsiradau, jau buvo paskutinioji,
vos kvėpavo.

Poezija mirė, bet tai ne mano kaltė.

Tiesa, kad kartais žaisdavo tarp mano kojų.
Bet niekada nenorėjau būti poetas.
Kas sakosi mane matęs? Aš tik
pro šalįėjau.
Nežinau, kas numarino, man priartėjus,
žmonėms apspitus, jau buvo mirus.
Greičiausiai bus užsmaugęs, kurs nors poetu
besivadinantis.

Poezija mirė, bet tai ne mano kaltė.

Kodėl norit mane įkalinti? Tai ne mano kaltė,
o be to, kalėjimai man nepatinka.
Ir bent jau atneškit senų laikraščių pridengti
kūnui.
O be to, kaip palaidosit? Poezija netilps
tame vyšnios karste!

Poezija mirė, bet tai ne mano kaltė.

Oily oilylia, lylia oilylia, valia valioj...

ATĖJO VYŠNIŲ METAS

„Kai pasieksime vyšnių metų...“

JEAN-BAPTISTE CLÉMENT

Atėjo vyšnių metas, bet vyšnių
nebuvo matyti.
Jau pats laikas – tarp gegužės ir liepos
vyšnių metas,
kovą ir balandį medžiai žydi,
bet vyšnių nėra.
Vyšnių metas atėjo ir norėtus
bent vieną vyšnią išvysti,
saldžią vyšnią ar bent jau rūgščią vyšnią.
Saldžios vyšnios – raudonos,
rūgščios – geltonos; rūgščios vyšnios žydi
vėliau, saldžios – anksčiau.
Bet šiandien neišvydau nei vyšnių uogų,
nei vyšnių medžių.
Vyšniai dailiai augti reikalinga
ypatinga žemė,
jos neduoda vaisių bet kur – ir ypač
saldžios vyšnios.
Rūgščios vyšnios dera lengviau nei
saldžiosios
ir netgi atšiaurioje žemėje rūgščios vyšnios
gali duoti vaisių.

Bet šiandien nemačiau nei saldžių vyšnių
nei rūgščių.

Geriausiai vyšnias sodinti šiaurės vėjo
pagairėje.
Sausose žemėse negausiai vaisių veda, sausa
terpė mažesnes vyšnias duoda.

Nemačiau nei vyšnių didelių, nei vyšnių mažų.
Privalėsiu imtis vyšnių sodinimo.
keturių vėjų pagairė bei atviri šalčiui plotai labai
atšiaurūs.

Šaltos žiemos ar pavasario pabaigos kartais net
pavojingesnės.
Derlius priklauso nuo visus metus
tvyrojusio oro,

bet galiausiai sunku iš anksto žinoti
kokias vyšnias teks skinti.
Bala žino, kokios vyšnios užsimėgs ir žydės.
Metas atėjo,

metas jau atėjo, bet tikriausiai vis dar
vyšnių nėra.

ŠALIES PROJEKTAS

Svetimi gimstame savo žemėj,
užauginti kalbos be veiksmožodžių.
Ir jau pats metas pasieškoti
baskų krašto,
čia pat ar kur kitur, ir pasižiūrėti
ar gali atsikratyti miego po tiltu.

Ginsime baskų krašto projektą
nuo potvynio,
nuo sausros ir nuo įkvėpimo
stokos.
Išmoksime baskų krašto abėcėlės,
generatyvinės ir kintamosios

gramatikos bei pornografinių
pratimų.
Pridauginsime baskų krašte,
prieštaraudami Maltusui,
baskų, korėjiečių, suahilių tamsiaodžių
bei skandinavų blondinų.

Mes šlovinsime savo kraštą
subtiliais idiotizmais
bei šviesiomis nesąmonėmis, nes jos
puikios –
skausmingos ir savos. Ir galiausiai, kai
baskų kraštas,

baigs netiesos ir tiesos bei
 Šv. Augustino testą,
kai kraštas taps šalimi iš tiesų,
 kaip bet kuris kitas.
Išeisime iš tariamosios būsenos ir vėliavą
 paversime virtuvės skuduru,

tuomet ir mūsų kraštas turės buvimo privalumą
 ir privalumą nebūties.

ROBERTAS MUCHIKA

Gimė 1958 metais, San Fauste, Durango kvartale. 1980 metais persikėlė į Jungtines Valstijas, atvažiavęs aplankyti savo amerikietės tetos, Itziar, gyvenančios Arizonoje, dirbančios Red Rocko kempingo receptijoje. 1986 metais, Bobas Muchika pradėjo dirbti liuteriui, vertindamas naujai pagamintas gitaras. Gyvena liuterio namuose, Siutaune, pačiame Mohavės dykumos vydyry. Šalia instrumentų vertinimo, kartais dainuoja dainas kalba, kurią liuteris vadina BAT, t.y. „Basque ancient tongue“ („Senoji baskų kalba“). Liuteris kartais klausia ar ta keista BAT kalba tinka derinant gitaras...

UPĖ

Nesivadina nei Dunojus,
nei Misisipė,
Ibaisabalis vadinasi manoji
gimtoji upė.
Nesivadina nei Dunojus,
Nei Geltonoji Upė
upelė siaura ir trumpa
neramiais vandenimis.
Tenai vaikštinėjau praeityje
nuo akmens ant akmens...

Nesivadina nei Dunojus,
nei Nilas, nei Niagara,
Ibaisabalis vadinasi manoji
gimtoji upė.
Iš ten patraukiau tolyn,
vis patilčiui,
ir nemaniau, kad vėl
susidursiu su upe.
Dabar viduj jaučiu Ibaisabalio
purslotus vandenį.

Nežinau, kaip nutiko, kad
vandenys viduj atsidūrė.
Niekada negėriau Ibaisabalio
vandenų.
Ne Dunojus,
ne Šventasis Gangas,
vaikystės laikų
upelė nerūpestinga.
Dabar per širdį tekant jaučiu
Ibaisabalio purslotus vandenį.

Nesivadina nei Dunojus,
Ibaisabalis vardu.
Tie vandenys viduj teka,
nors vaikščioju toli.
Vandenys tekantys
venomis
vieninteliai vadina mane
tikru vardu.
Senieji vandenys, rodantys man kryptį,
Ibaisabalio pursloti vandenys.

